

Vad är risklistan?

Risklistan för främmande arter är resultatet av SLU Artdatabankens riskbedömningar av ett urval av främmande arter. Här sammanställs vilka arter som är eller kan bli ett hot mot svensk biologisk mångfald inom 50 år. På listan finns ett flertal organismgrupper där växter är den största kategorin.

TEXT: KARIN DIDRING LEKSELL

Nuvarande lagstiftning om invasiva främmande arter beslutades utifrån en tidigare version av risklistan (publicerad 2018), men nu kan den nya versionen av risklistan (publicerad 2025) användas för att hålla utkik efter fler arter som kan vara lämpliga att reglera framöver, eller bara för att göra mer medvetna val i den egna trädgården. Arter som finns med på listan är många vi känner igen väl, som syren *Syringa vulgaris*, värmkrokus *Crocus vernus*, jättebalsamin *Impatiens glandulifera* och hästkastanj *Aesculus hippocastanum*.

Användning av listan

Risklistan kan användas av myndigheter för att ta beslut om prioriteringar i naturvårdsarbetet. På länsstyrelserna används listan för att se vilka arter som är "prioarter", det vill säga arter som man bör prioritera i naturvårdsarbetet och i skyddad natur, som naturreservat och nationalparker. Risklistan kompletterar lagstiftningen om invasiva främmande arter, vilka man redan har en skyldighet att bekämpa. De som arbetar på länsstyrelserna använder också listan som stöd när de informerar handeln, kommuner och när de ger utbildningar.

– Arter som finns i de övre hotkategorierna på listan kanske man kan låta bli i att plantera i trädgårdar och offentliga rum.

När jag föreläser på olika utbildningarna får jag uppfattningen att studenterna är mer och mer medvetna om vad som är lämpligt att plantera, och brukar tycka det är bra att kursen innehåller informationen om invasiva främmande arter. Här finns en attitydförändring och större vetgirighet än tidigare, säger Cajza Eriksson som arbetar på Länsstyrelsen i Skåne.

Minst 45 artexperter från olika delar av naturvården och forskarsamhället har arbetat med att ta fram den nuvarande listan. Deras samlade kunskap omfattade en bredd av biologisk mångfald, från växter och svampar till insekter, fiskar, fåglar och däggdjur. Arbetet har tagit lite över två år, men många arter hade riskbedömts redan 2018 inför den tidigare versionen av risklistan. Arbetet med den nya risklistan var uppdelat på ungefär ett år för vattenarter och lika länge för landarter.

– Det hade varit bra med ännu mer tid, framför allt lite längre remisstid, så att fler hade hunnit komma med eventuella kommentarer, säger Cajza. W

En svaghet med risklistan är att riskklassificeringen av arterna fastställdes i början av 2025, och därefter inte ändras löpande. Cajza anser att det hade varit bra om man hade kunnat få till ett mer kontinuerligt arbete med att bedöma nya arter och omklassificera arter där ny information framkommer. Många arter ham-

FOTO: KARIN DIDRING LEKSELL

Syren.

FOTO: STEFAN CHERRUG

Jättebalsamin.

FOTO: KARIN DIDRING LEKSELL

Vårkrokus.

FOTO: BENGT STRIDH

Praktkungsljus.

FOTO: PIXABAY/MODUL6OLLIS

Robinia.

nade i den lägre hotkategorin "potential high", eftersom det saknades information för att göra en fullständig bedömning.

– Många väljer kanske att jobba med arterna i de högsta kategorierna och då är det viktigt att "potential high" (PH) flyttas in så snart man har information som stödjer det.

Svårt att hindra spridning

Det är ofta svårare att förhindra spridning av en art som redan finns i mängder av trädgårdar runt om i landet, och 99,8 procent av växterna på listan är trädgårdsväxter som "rymt". Om det dock kommer en helt ny art som man ser "sticker iväg" skulle det kunna vara viktigt stoppa spridning omgående. Det är få arter som bara råkar komma in i landet.

När det gäller trädgårdarter som sprider sig ser man just nu att robinia *Robinia pseudoacacia* (HI, hög risk) sprider sig snabbt, och detsamma gäller praktkungsljus *Verbascum speciosum* (SE, mycket hög risk). Robinia har en relativt liten population i landet ännu, men tros kunna orsaka långsiktiga ekologiska effekter. Den sprider sig effektivt, bildar täta bestånd och förändrar markens näringsförhållanden genom kvävefixering. Det kan bli ett stort problem i näringsfattiga sandmarker, och risken ökar med ett varmare klimat.

– Praktkungsljus hittar vi i fält på flertalet platser i södra Sverige, och vi nog redan lite sent ute där, säger Cajza.

En del län jobbar mot odlingsbranschen och försöker få företag att undvika att sälja vissa arter. Men företagen upplever att det är svårt att ta bort populära växter ur sortimentet. En plantskola som inte säljer arter på risklistan kan lätt förlora kunder som åker någon annanstans.

En viktig åtgärd som privatpersoner kan göra är att sluta plantera de mest invasiva arterna i trädgårdar, och att så klart inte heller sprida dem utanför trädgården. Här får man istället gärna tänka på inhemska arter som liknar de främmande.

Det kan dock vara svårt att nå ut med budskapet om att begränsa de främmande och invasiva trädgårdsväxterna.

– Jag har valt att jobba mer aktivt mot trädgårdsmästare, kommunerna och andra som är proffs inom området. Kan man få dem att anamma inhemska växter och mindre spridningsbenägna främmande arter, inspirerar det även dem med egna trädgårdar, säger Cajza. 🌱🌿

Arterna på risklistan bedöms enligt nedan.

Ekologisk effekt	Stor 4	PH	HI	SE	SE
	3	LO	HI	HI	SE
	2	LO	LO	LO	HI
	Ingen känd 1	NK	LO	LO	PH
		1	2	3	4
		Låg			Hög
		Invasionspotential			

SE Mycket hög risk

HI Hög risk

PH Potentiellt hög risk

LO Låg risk

NK Ingen känd risk

Hästkastanj.

FOTO: LARS ERIK NORBÄCK

